

ESHKOL NEVO

ULTIMUL INTERVIU

Traducere din ebraică și note de
MARLENA BRAEȘTER

HUMANITAS
fiction

Ați știut întotdeauna că veți deveni scriitor?

Nu. Dar la un moment dat, în adolescență, am înțeles că fantasmemele mele masturbatorii erau mult mai detaliate decât cele ale prietenilor mei apropiați. La ei era ceva clar, precis ca o fotografie făcută la scena crimei. La mine erau obstacole, conflicte, personaje bine conturate. Trebuia să cred în fantasmemele mele ca să mă simt excitat de ele. Așa că le-am construit până la cel mai mic amănunt. Îmi amintesc că într-o noapte, patru buni prieteni dormeau în saci de dormit în pivnița casei lui Hagai Carmeli din Ramot, și fiecare și-a povestit fantasma. Eu am vorbit ultimul, și până am terminat de vorbit, toți admiseră, în afară de Ari, care, înainte de a-și închide fermoarul sacului, mi-a spus cu o voce adormită: băiete, am impresia că vei deveni scriitor, dar ar trebui să înveți când să te oprești.

Ce vă îndeamnă să scrieți?

Meira, învățătoarea mea, ne-a cerut să scriem un jurnal în vacanța de Pesah. Am luat un caiet la Ras Burqa, și din când în când urcam pe coline și scriam despre lumea de sub apă și despre lumea de deasupra apei.

Apoi, părinții mei au hotărât să se mute din Ierusalim la Haifa. Am scris câteva poezii de protest împotriva mutării,

dar, așa cum se întâmplă de multe ori cu poeziile de protest, nu a ajutat.

Pe urmă, în clasa a douăsprezecea, la spectacolul de sfârșit de an, Tali Leshem a cântat la flaut. Voiam să fiu cât mai aproape de ea, sperând că mă va remarca, dar nu aveam nici un talent – nici să cânt la vreun instrument, nici să dansez, așa că m-am oferit să scriu cuvintele pentru cântecele spectacolului.

În armată i-am scris scrisori lui Tali. Credeam că, dacă va primi câte o scrisoare de la mine în fiecare zi, n-o să mă părăsească pentru unul care vine acasă mai des.

Din America de Sud, după armată, i-am scris scrisori lui Dikla. Uneori îi povesteam despre ce se întâmpla în excursie, alteori inventam lucruri care nu se întâmplaseră. Mi-am dat seama că scriam cu mai multă plăcere despre ceea ce nu se întâmplase.

M-am despărțit de Dikla chiar înainte de a mă înscrie la primul atelier de *creative writing*, după licență, și toate cuvintele pe care le-am scris acolo, și poate de atunci și până acum, au fost o încercare de a umple golul imens care s-a deschis la plecarea ei.

După un an, Dikla și cu mine ne-am împăcat.

Au urmat câteva decizii pe care le-am luat în viața mea: Căsătorie. Copii. Împrumut la bancă.

Viața intrase pe un curs prea strâmt, iar scrisul era tot ce rămăsese în afara acestui curs prea strâmt.

Viața pe care nu am putut-o trăi am scris-o. A mers vreo câțiva ani, a anesteziat puțin nostalgia, însă apoi Ari s-a îmbolnăvit. Iar Shira s-a dus la internat. Și Dikla a încetat să mai aibă încredere în mine.

Și a început un fel de perioadă din aceea.

Mi se pare că se numește criză. Am crezut că va trece în câteva luni, dar m-am înșelat.

Din exterior, oamenii nu văd, dar eu știu că mă scufund. Și mai știu că acum scriu ca să mă salvez.

Cum arată de fapt o zi de lucru a dumneavoastră?

În ultimul an duc o luptă neîntreruptă, un adevărat război de tranșee, împotriva distimiei: o tulburare acută a stării de spirit, care se caracterizează printr-o senzație de permanentă de depresie de mică intensitate. Pe scurt: cândva mă sculam vesel. Astăzi mă scol trist. Nu sunt sigur că știu de ce și nu am nici cea mai mică idee cum să ies din asta. Nici nu sunt sigur cât timp Dikla va putea suporta asta. În ultima vreme simt că păstreză distanța față de mine. Poate se teme să nu se molipsească.

În orice caz – dimineața mea începe întotdeauna cu exerciții de gimnastică, alergare sau mers cu bicicleta, cu scopul de a-mi elibera în sânge substanțe care îmbunătățesc starea de spirit. După care îl sun pe Ari și stăm de vorbă despre echipa de baschet Hapoel Ierusalim, despre surorile din secție, despre șansele de reunire a formației Shabak S¹ – orice în afară de boala lui. Scopul conversației e să-i îmbunătățesc starea de spirit, dar ea îmi ridică și mie moralul, alungând complet sentimentul acut de singurătate. Apoi ațipesc un pic, mă trezesc, beau două cești de cafea una după alta, mănânc o tabletă întregă de ciocolată Para și deschid calculatorul ca unul care are intenția reală de a scrie un roman. Rămân puțin în fața foii goale de pe ecran. După câteva minute ajung la interviul ăsta, care mi-a fost trimis de editorul unui site internet care a adunat pentru mine întrebări ale utilizatorilor de internet. Și răspund câte puțin. O întrebare, două. Cel mult trei. Dar iată că e ora unu și jumătate, fică-mea cea mijlocie se întoarce de la școală, iar zgomotul pe care îl face în living mă deranjează în așa măsură, că nu mai are rost să continui. Așa că închid calculatorul și mă duc să-i pregătesc prânzul. Ne așezăm și mâncăm împreună. În ultimul an a devenit cât se poate de antipatică, iar eu cu distimia mea nu prea o pot suporta. Și cu toate astea încerc să ajung la ea prin hățişul de spini care a crescut în jurul ei deodată. E atât de obositor, încât după masa de prânz simt nevoia să dorm. Pun ceasul să sune ca să nu întârzii să-l iau pe fiul cel mic, cel

1. Trupă israeliană de rock și hip-hop.

inocent, de la grădiniță. Când intru râde de fericire alergând spre mine și, pentru o clipă scurtă ca un poem, mi se pare că totul va fi în regulă.

În ce măsură cărțile dumneavoastră sunt autobiografice?

Cândva știam să răspund la întrebarea asta. Adică știam că mint cu nerușinare când răspund la întrebarea asta, ca să-i apăr pe oamenii care îmi sunt apropiați și pe mine. Dar știam și adevărul. Și adevărul e că există în cărțile mele de ficțiune, și vor fi întotdeauna, frânturi de autobiografie și că în general le atribui personajelor feminine. Ca să induc în eroare dușmanul.

De-a lungul anilor, lucrurile au început să se complice. Ce facem, de exemplu, cu o carte care ți-a prezis viitorul? Ai imaginat o poveste extremă. Fără nici o legătură cu realitatea. Și la un an după ce cartea a fost publicată, s-a petrecut în realitate. Se cheamă autobiografie?

Și ce se întâmplă cu toate poveștile „din culise“ pe care le povestesc la întâlnirile cu cititorii? Cele care sunt menite să descopere experiența personală care a condus la scris? Poveștile acelea s-au complicat la contactul cu publicul, astfel că nu mai sunt sigur dacă au avut loc cu adevărat sau nu.

Ca să nu mai vorbim de infiltrarea fabulațiilor în viața personală, neliterară.

Îl vizitez, de exemplu, pe Ari la spitalul Tel Hashomer. Când am plecat împreună în excursia cea mare, bunica m-a întrebat: cu cine pleci? Când i-am spus cu Ari, a oftat spunând: Foarte bine, el o să aibă grijă de tine.

Acum, brațele lui puternice, cu vene proeminente, au devenit flasce. Iar obrazii lui rotunzi sunt scofâlciți.

Mă roagă să-i aduc un pahar cu apă rece de la aparat, și când mă întorc de la bucătărioară, începem să vorbim.

Odată îi povesteam ce mi se întâmplă mie. Azi îi povestesc întâmplări construite cu grijă. Și văd în ochii lui preocupați de

chimioterapie că știe că îi spun întâmplări bine construite și că vrea – are nevoie – să-i povestesc altceva nu așa de bine lustruit. Ceva fără început, mijloc și poantă.

Dar eu nu mai pot să spun decât povești. Tot ce mi se întâmplă în viața mea reală e procesat, din momentul în care se întâmplă, într-o poveste bine făcută pe care să o pot povesti cândva. La vreo întâlnire cu cititorii. Într-un interviu. În timpul conversației cu Ari, care închide ochii în mijlocul vorbăriei mele, mă prinde de mână spunând: Hai să tăcem puțin.

La ce lucrați acum?

Adevărul e că încă mai încerc să-mi revin după cartea precedentă. Mai precis, să ies din vidul enorm de după publicarea ei. În zilele astea fac eforturi în special să nu mă îndrăgostesc. Anul care urmează publicării unei cărți e propice. Ești cuprins de o foame interioară atât de mare, încât oamenii o pot vedea din afară. Și cel mai ușor e să-ți potolești această foame cu o îndrăgostire disperată. Lipsită de orice speranță. De exemplu, de o regizoare de documentare slovacă cu o tăietură pe obrazul stâng, care seamănă cu o gropiță în obraz, pe care o întâlnești la festivalul de filme din Haifa. Îndrăgostire care necesită apoi un an de zile ca să-ți revii. Așa că e preferabil să rămâi acasă. Izolat. Să-ți închizi etanș camerele inimii. Să nu lași nici o fisură prin care ar putea intra vreo femeie care nu e soția ta. La asta lucrez acum.

Cum reușiți, ca bărbat, să construiți personaje feminine?

Nimeni nu bagă de seamă că de fapt toate personajele feminine din cărțile mele sunt variații ale următoarelor trei:

Soția mea.

Femeia imaginară care e negativul soției mele, care m-a obligat să renunț la posibilitatea de a trăi cu ea în momentul în care am hotărât să mă căsătoresc.

Femeia care sunt eu.

Mi-e jenă să recunosc, dar de a treia femeie sunt cel mai mult atras.

Cum vă confrunțați cu expunerea pe care o presupune publicarea unei cărți?

M-am căutat pe Google. Iarăși. Ce greșeală. Am citit toată noaptea ce s-a scris despre mine. Odată, într-o excursie cu clasa, m-am făcut că dorm și am auzit o conversație. Despre mine. De data asta erau mult mai mult de doi. Poate o mie, poate două mii. Într-un site îmi fotografiaseră chiar petele de soare de pe obraji, explicând cum se pot șterge cu Photoshop. La patru dimineață m-am dus în sfârșit să mă culc. Replici răutăcioase îmi stăteau pe limbă. M-am lipit de spatele lui Dikla. Cândva, când mă lipeam așa de ea, îmi lua mâna și o pune pe inima ei. În ultima vreme, nu. În ultima vreme nu mai sunt așa de sigur că mă iubește. Și totuși mi-am potrivit respirația după respirația ei și mi-am șoptit: am o casă. Am o casă. Am o casă. Nu am închis ochii toată noaptea, și dintre toți mi-am adus aminte deodată de o vecină pe care o avusesem cu ani în urmă. Femeie în vârstă, s-ar putea spune chiar bătrână, care mă luase odată cu mașina la mare, și pe drum mi-a povestit că face parte din grupul de nudiști. Aveam doar cincisprezece ani, dar m-a încântat idea și am întrebat-o dacă aș putea să mă alătur lor. Să mă expun.

Zorii se fac văzuți prin jaluzele. Nevastă-mea respira încă netulburată.

Totul e previzibil, mă gândeam. Însă mai e și liberul-arbitru.

Ce fel de copil ați fost?

Foarte asemănător cu copilul care plânge, a cărui poză atârna la policlinică pe când ne așteptam rândul la doctorul Shneider. Copiii mă arătau cu degetul când pe mine, când pe el.

Păcătuiam prin imaginație. Nu citeam neapărat – dar tot timpul îmi imaginam.

Și eram îndrăgostit. Până peste cap. De fiecare dată de altă fetiță. Fără să-i spun nimic. Și îmi era dor. De la o vârstă fragedă mă văd mergând cuprins de un dor constant. Nimeni drag nu murise, dar tot timpul schimbam casele. În fiecare vară mă despărțeam de vechii mei prieteni pentru a-mi găsi în fiecare toamnă prieteni noi. Apropo, nu sunt sigur că ăsta era motivul pentru care eram tot timpul cuprins de dor. Poate că așa trebuie să fie, sunt copii-zigzag și sunt copii-dor.

Încerc să localizez vreun minut concret dintre toate cuvintele astea care exprimă sentimente. Asta le cer studenților mei, fiți concreți. Disecați emoția în imagini specifice. Dar din toate imaginile, nu știu de ce...

Aveam șase ani, poate șapte, când m-am dus cu bunicul Itzhak la Luna Park. Era destul de bătrân și nu avea putere sau chef să urce cu mine în aparate. Așa că mă conducea de la unul la altul, și din când în când mă convingea să beau din plosca militară pe care o adusese cu el. Din partea mea era foarte bine că nu venea cu mine la aparate. Singurătatea nu însemna atunci frică. M-am urcat singur în *roller coaster* bucuros și nu am țipat deloc, nici măcar la coborâșurile abrupte. Tunelul groazei mi s-a părut amuzant. Roata cea mare era o ocazie să privesc de sus tot orașul. Nu am avut nici cea mai mică urmă de teamă – până am ajuns la labirintul oglinzilor.

O instalație aparent nevinovată – mi se pare că astăzi nu mai există, de atâta nevinovăție.

Tot ce trebuie să faci e să găsești direcția bună de la intrare până la ieșire printre pereții construiți din oglinzi.

A început bine. Am făcut prima și a doua cotitură destul de sigur pe mine, dar m-am trezit prins în propriile reflexii. Îmi aduc aminte de momentul acela: eram înconjurat de o mulțime de imagini distorsionate care semănau și nu semănau cu mine: unele cu cap mare și picioare subțiri, altele invers, picioare groase și cap de marțian. M-a apucat o amețală ușoară, și o senzație puternică necunoscută până atunci, că nu există nici o ieșire. Am încercat să merg mai departe, dar în orice direcție mă îndreptam mă loveam de mine distorsionat. Și iarăși

eu distorsionat. Și iar de mine distorsionat. În cele din urmă m-am prăbușit, am căzut în fund, sprijinit cu spatele de un perete, gândindu-mă – nu are rost să strig după ajutor pentru că bunicul nu aude bine fără aparatul lui auditiv. Și m-am mai gândit că nu voi mai ieși de aici niciodată.

Acum înțeleg deodată: ce bine seamănă cu coșmarul din care Dikla se trezea în panică în primii noștri ani, ridicându-se brusc în pat; se bătea cu palma în piept ca și cum se înecase, apoi se uita la mine cu ochii holbați, fără să mă recunoască, și apoi recunoscându-mă deodată mă ruga să o îmbrățișez. Nu mai era nevoie să o întreb ce s-a întâmplat, știam că iar era închisă în clasă fără să poată ieși pentru că teroriștii păzeau intrarea, și din nou încerca să deschidă o fereastră ca să fugă dar nu reușea. (În realitate, nu în coșmar, nenorocirea de la Maalot¹ a avut loc când maică-sa era însărcinată cu ea. În luna a noua. Locuiau chiar lângă școala în care pătruseseră teroriștii, iar maică-sa auzise țipetele copiilor și se refugiase la vecina care avea o pușcă de vânătoare.)

E uimitor, cred, cum doi oameni al căror cel mai mare coșmar e să fie închiși între pereți, au reușit într-un fel sau altul să întemeieze un cămin.

Unde scrieți?

Ani de zile mi-am dorit un studio. Aș fi vrut să spun fraze ca „Mă întorc de la studio“, „Am să-ți telefoniez de la studio“. Însă am impresia că asta face parte din lucrurile care se întâmplă altora, nu celor care au crescut într-un port și au fost educați să nu cheltuiască nici un ban decât dacă e absolut necesar. Cine are nevoie de studio? mi-am spus. Amos Oz a scris în toaletă.

Cu toate astea, de fiecare dată când cineva, vreun coleg, îmi povestea că se duce la studioul lui, aveam o strângere de inimă, parcă prins cu un cârlig de rufe, iar în gură mi se rostogolea împotriva voinței mele, cuvântul: vârful limbii se plimbă

1. Atentatul din anul 1974, în care 31 de israelieni au fost uciși de teroriști ai Frontului de Eliberare a Palestinei.

atingând de două ori cerul gurii, la a treia atingere deschizându-mi buzele. Studiu-di-o.

Acum mai bine de un an am închiriat un studio în moshavul¹ Ghivat Hen. Nu am avut încotro. Vă jur. Pe tot ce am mai scump.

La clădirea de lângă noi au început proiectul Tama 38² și zgomotul îngrozitor al bormașinilor și ciocanelor nu mă lasă să mă concentrez. În afară de asta, fiică-mea cea mare – înainte de a pleca de la noi la internatul de la Sde Boker – nu se prea ducea la școală, și ca să acopere hărmlăia construcției de afară asculta în fiecare dimineață la ea în cameră Enrique Iglesias la maximum. Încet-încet, pereții casei au început să se închidă asupra mea. O apăsare s-a instalat între stomac și torace fără să treacă. Cred că așa s-a instalat distimia, deși încă nu știam că așa ceva există. Pe atunci gândeam – cine schimbă locul, schimbă starea de spirit – și m-am dus cu laptopul meu la clinica unei psiholoage care lucra mai mult seara. Am acceptat toate condițiile pe care mi le-a pus și am cerut doar să schimbăm în contract definiția spațiului din „clinică” în „studio”.

Pe lângă laptop, am mai adus în studio și câteva cărți, pentru ambianță. Pe perete am atârnat tabloul primit cadou de la un supraviețuitor al Holocaustului despre care Dikla spusese că e prea trist pentru a fi pus în living și pe raft am pus fotografia unui izvor. La un pas de studio era o băcănie, care vindea bagels proaspeți cu sare. Și măslina. Îmi place să scriu cu măslina. Lângă studio era un portocal din care proprietara a spus că pot culege. Iar în studio era amenajat un colț pentru servit ness și cafea neagră și un frigider unde se găsea laptele.

Totul era gata pregătit.

Moshav Ghivat Hen, așa scria pe panoul de la intrare pe lângă care treceam în fiecare dimineață, după numele poetului

1. *Moshav* – așezare sătească sau agricolă.

2. Tama 38 – proiect actual de renovare sau reconstrucție a unor clădiri din diverse localități din Israel, care sunt în pericol în caz de cutremure etc.